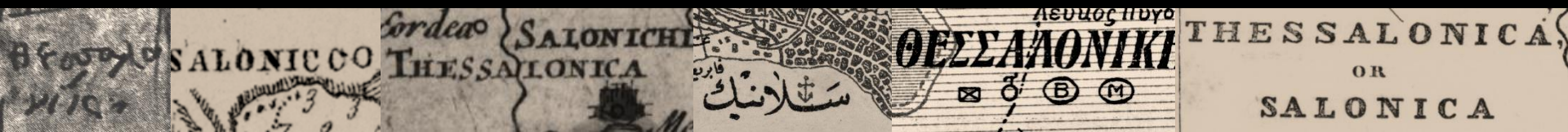
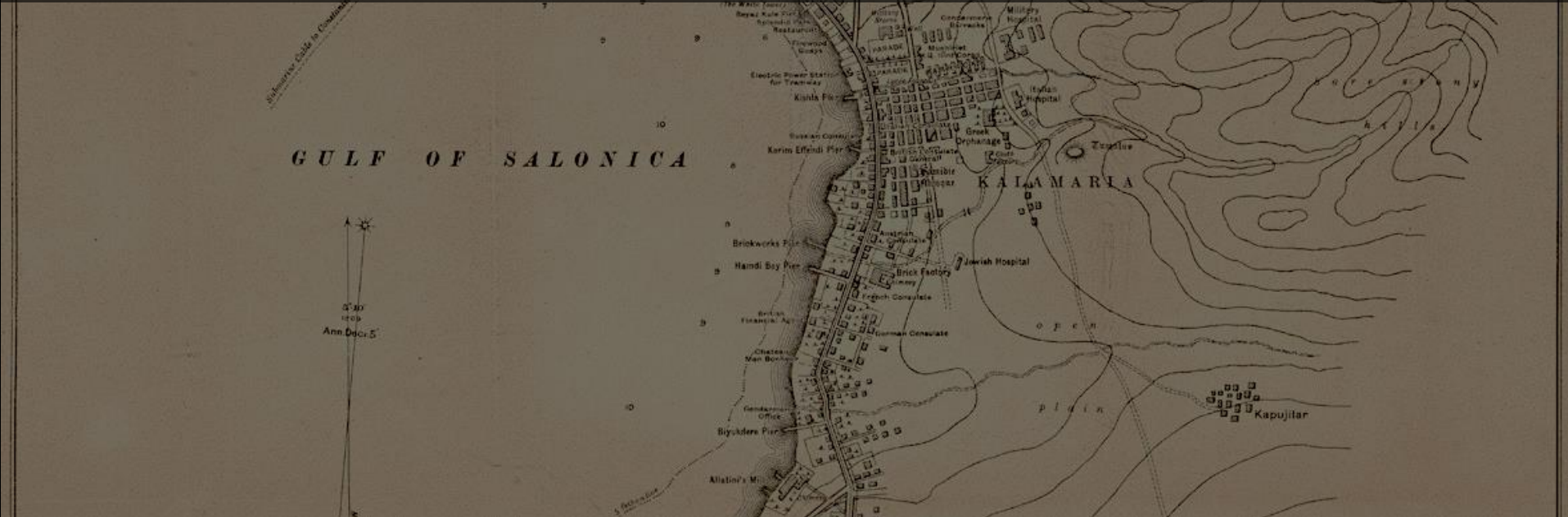


# η Θεσσαλονίκη σε 5 [ιστορίες] + 2 χάρτες

Μέρος Β΄ : Άνθρωποι, μύθοι και καθημερινή ζωή





Από τα μέσα του 19ου αι. και για τα επόμενα χρόνια, οπότε η Βαλκανική ζει μια περίοδο σχετικής ηρεμίας, χάρη στην ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων με λιμάνια της Δυτικής Μεσογείου, η Θεσσαλονίκη αναδεικνύεται στο τρίτο σε κίνηση λιμάνι της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, μετά την Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη, και εξελίσσεται σε ναυτικό, εμπορικό, διαμετακομιστικό και βιομηχανικό κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου.

# Εν Θεσσαλονίκη, τέλη 19<sup>ου</sup> – αρχές 20<sup>ου</sup> αι...

1870-1913 Μεγάλη αύξηση του πληθυσμού  
(80.000 → 158.000)

- 1873 Κατεδαφίζεται το θαλάσσιο τείχος και δημιουργείται η προκυμαία της Παλιάς Παραλίας
- 1878 Επανάσταση του Ολύμπου – Πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη
- 1876 Σφαγή των Προξένων
- 1880 Εκσυγχρονιστική οθωμανική αστική πολιτική
- 1880-82 Χάρτης του A. Wernieski, *Plan de Salonique*
- 1888 Η Θεσσαλονίκη συνδέεται με το ευρωπαϊκό σιδηροδρομικό δίκτυο
- 1890 Πυρκαγιά → Κτηματογράφηση, Νέον Σχέδιον Ρυμοτομίας
- 1893 Δρομολογούνται τα πρώτα ιπποκίνητα τραμ
- 1897 Κατασκευάζεται το τεχνητό λιμάνι από γαλλική τεχνική εταιρεία
- 1898-99 1<sup>η</sup> σειρά χαρτογράφησης σε μεγάλη κλίμακα από ευρωπαϊκές ιδιωτικές εταιρείες
- 1903 Τρομοκρατικές ενέργειες με ανατινάξεις κτιρίων
- 1904-8 Μακεδονικός Αγώνας
- 1908 Κίνημα Νεοτούρκων → Ο σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ στην Έπαυλη Αλλατίνη (1908-12). Εκλογές, οι μειονότητες στέλνουν αντιπροσώπους στην οθ. βουλή
- 1907 Τα τραμ γίνονται ηλεκτροκίνητα
- 1909 Ιδρύεται η Φεντερασιόν (Εργατική Σοσιαλιστική Ομοσπονδία Θεσ/νίκης)  
Κίνημα στο Γουδή
- 1909-10 2<sup>η</sup> σειρά χαρτογράφησης σε μεγάλη κλίμακα από ευρωπαϊκές ιδιωτικές εταιρείες
- 1909 Έκδοση Χάρτη *Map of Salonica*

Στους διπλωματικούς και οικονομικούς κύκλους, το «Ανατολικό Ζήτημα» αναδεικνύεται σε πρωτεύον θέμα συζήτησης και οι ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις προσπαθούν να προωθήσουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή, χωρίς να χάσουν τον έλεγχο των δρόμων προς τη Μεσόγειο και την Ανατολή.

Οι σχέσεις των βαλκανικών κρατών καθορίζονται από τις εκάστοτε εθνικές πολιτικές και ιδεολογίες και η Οθωμανική Αυτοκρατορία αρχίζει να αντιλαμβάνεται ότι οι εποχές αλλάζουν.

# ANGLING IN TROUBLED WATERS

Der Fischfang im Trüben—La Pêche en eau trouble  
—La Pesca nelle acque turbes

A SERIO-COMIC MAP OF EUROPE

BY  
**FRED. W. ROSE**  
AUTHOR OF THE 'OCTOPUS' MAP OF EUROPE  
COPYRIGHT—TOUS DROITS RÉSERVÉS

1899

15<sup>TH</sup> THOUSAND



**REFERENCE.**  
Spain, in its history, is to stand upon, as brought to his knees, and has the oblige to see the iron talons loaded by a more skilled competitor, whose £20,000,000 gulf has just secured a specimen of peace Philistine.  
Meanwhile, Don Carlos waits his opportunity to smash the meditated even.

Portugal seems likely to dispose of his outfit to all-vantage, whereby his chief cause may assume another application.

The German Emperor, not content to be emperor in the field of art, oratory, and literature, has taken his pack upon his back, and is looking around to see what advantages he may secure as an imperial hunter. His fat is no longer melted.

Holland is usually taken up with its tall young Queen, to whom we wish all good things.

Belgium is divided with his tobacco of his pipe—but he should look to fishing himself of the terrible smoking, round his neck.

Denmark is the cradle of the royal race of Europe.

Italy, holding in his hand the reins of his only mule, is like his island-erotic, Sardinia and Sicily, cradled by the North Sea to his head.

Servia & Roumania are about now going to walk alone yet.

**Norway & Sweden** the mule of House Babel, are playing a game of rough and smooth, which, unless they are careful, may break the track which binds them together, and leave them a prey to enterprising anglers.

Russia is offering the silver snash to the world. All honor to him, but if he could thrust those toys in his left, and the stars under his right arm, and if we have exactly what fish he is playing on the line, the world might be more ready to accept his offer.

Turkey, who has lost so much weight as to be scarcely recognizable, is holding his hand to his ear. Would that he might hear the howl of indignation which rises against him for his terrible state upon his station. His work is still fresh in the case of Cretes, but it looks as if it might easily be torn out. Russia treats heavily upon him, and he no longer knows the ropes of his good day. Even the "pope" for a good boy, which lies in his pocket, may no longer bring him much satisfaction.

Greece, having just eaten the Crimean salt fish, has probably his fingers.

In Austria, the people of all the various nationalities join with the Emperor in exploring the line which the hand of an unscrupulous assassin has reared.

Switzerland, it is to be hoped, is at last determined to put its feet down upon these reptiles in human form.

**REFERENCE.**  
John Bull who is entirely at one with his own honours, notwithstanding the troubling of the waters by cartographic neighbours, is attended with his own fairly good sport in his lately acquired, and with his well equipped bait cast, and the help of the leading net by hold, which, he may have to lose another with his line.

In France, the struggle between the civil and the military power, not only includes the shadow of the revolution, but which it also probable that the Republic is more likely to lose some of the fish it has already caught. That is clear in the angling competition of the day. The cause of Corcoran's capture you'll command of the capture.

G. W. Bacon & Co. Ltd., 127, Strand, London.

F. Rose, Angling in Troubled Waters, 1899

Περίπου την ίδια εποχή, η πόλη αποκτά σιδηρόδρομο, ταχυδρομεία, τηλέγραφο, γκάζι και ηλεκτρικό, καθώς και αξιόλογη βιοτεχνική ανάπτυξη (βυρσοδεψεία, υφαντουργίες, οινοποιεία κ.λπ.).

Η ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων με χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία) συντελεί στον εξευρωπαϊσμό της πόλης, κάτι που αντικατοπτρίζεται στα έργα υποδομών και στην ανοικοδόμηση επιβλητικών δημόσιων κτιρίων στο κέντρο και πολυτελών ιδιωτικών κατοικιών στη Λεωφόρο Εξοχών, με τη συμβολή αρχιτεκτόνων από χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Ωστόσο, διατηρεί στο ιστορικό της κέντρο τη φυσιογνωμία της οθωμανικής πόλης, με στενούς δρόμους και πολυπολιτισμικό πληθυσμό.



Άποψη της Θεσσαλονίκης. Από την εφημερίδα *Le Monde Illustré*, 1876.

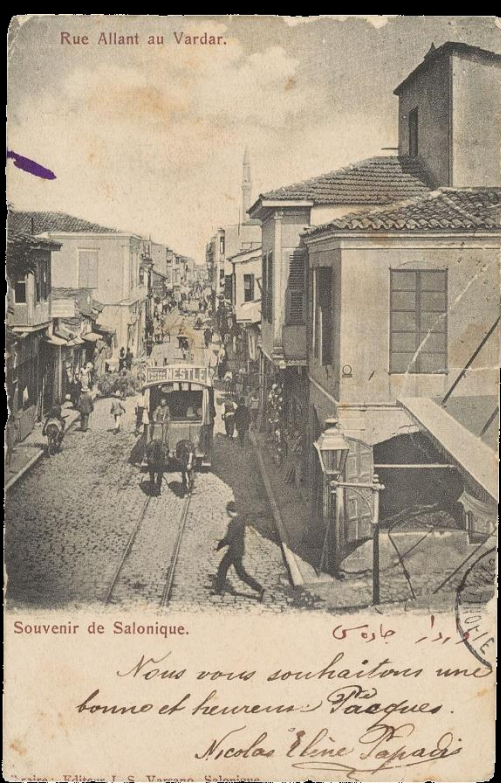


Ενθύμιον Θεσσαλονίκης  
Souvenir de Salonique. Vue de Quai, côté Est



Από τα μέσα του 19<sup>ου</sup> αι., η οθωμανική διοίκηση εφαρμόζει μια εκσυγχρονιστική αστική πολιτική για την αποτύπωση και τον εξωραϊσμό της Θεσσαλονίκης.

Μεταξύ άλλων, ανασχεδιάζεται το κέντρο της πόλης, το 1873 κατεδαφίζεται το θαλάσσιο τείχος, διαμορφώνεται η Παλιά Παραλία, ενώ το 1897 κατασκευάζεται από γαλλική τεχνική εταιρεία το καινούριο λιμάνι.



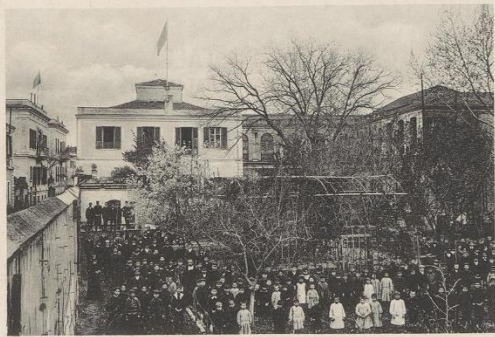
Φωτογραφικό Αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ Θεσ/νίκης

# Πληθυσμός Θεσσαλονίκης

1870: 80.000

1913: 158.000

Η οικονομική άνθηση στην πόλη ευνοεί την πνευματική, πολιτιστική και εκπαιδευτική ανάπτυξη και σημειώνεται εντυπωσιακή δραστηριότητα σε αυτούς τους τομείς: ίδρυση φιλεκπαιδευτικών, πολιτιστικών και φιλανθρωπικών συλλόγων, λειτουργία τυπογραφείων, νέες εκδόσεις, εφημερίδες και περιοδικά, αλλά και σχολεία που λειτουργούν με την ευθύνη κάθε κοινότητας.



Collège des Frères à Salonique

Δελασάλ, ιδρ. 1888



Γερμανική Σχολή, ιδρ. 1888



Ελληνικό Γυμνάσιο («Οικοκυρική Σχολή»), ιδρ. 1893



Μαρίτσας εμπορικών Λύκειον Στ. Νούκας. - Έν Θεσσαλονίκη.  
Προσφώνηση με τον αρχαιολόγο. Ο λόγος γι' αυτόν να είναι  
να βγάζει τους μαθητές να είναι  
σοφιστικιστικά Σπουδάζει

Ελληνογαλικόν Εμπορικόν και Πρακτικόν  
Λύκειον Στ. Νούκας, ιδρ. 1895



Οθωμανική Γεωργική Σχολή (σημ. Αγρόκτημα  
ΑΠΘ)



Οθωμανική Δημόσια Προπαρασκευαστική Σχολή  
Idadie, ιδρ. 1887



Σέρβικο σχολείο Θεσσαλονίκης



Εμπορική Σχολή Τερρακί (Πρόδος), ιδρ. 1879

Φωτογραφικό Αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ Θεσσαλονίκη

Αρχές 20ού αι.:  
86 σχολεία, 13-14.000  
μαθητές σε σύνολο  
~140.000 κατ.

Μέχρι την εποχή των Βαλκανικών και του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, ο πληθυσμός της Θεσσαλονίκης πλησιάζει τους 160 χιλιάδες κατοίκους (158.000 στην απογραφή του 1913), έχοντας σχεδόν διπλασιαστεί μέσα σε 45 χρόνια, τόσο λόγω της έλευσης πληθυσμών από τις αγροτικές περιοχές και της οικονομικής ανάπτυξης της πόλης, όσο και λόγω της μείωσης της παιδικής θνησιμότητας.

Η Θεσσαλονίκη είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη των ευρωπαϊκών κτήσεων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με το μουσουλμανικό στοιχείο όμως να υστερεί αναλογικά (μόλις 23% στις αρχές του 20ού αι.).

Η καθημερινή ζωή της πόλης, οι κοινωνικές δραστηριότητες των κατοίκων της, η πνευματική δράση, η εκπαιδευτική κίνηση αναδεικνύουν τον πολυπολιτισμικό της χαρακτήρα, αλλά και τα δάνεια εξίσου από την Ανατολή και τη Δυτική Ευρώπη.



7. Souvenir de Salonique — Les Sidies se rencontrant  
 Juives — La Mère et la Fille  
 Souvenir of SALONICA — Two centuries meeting  
 Jewish — The Mother and Daughter

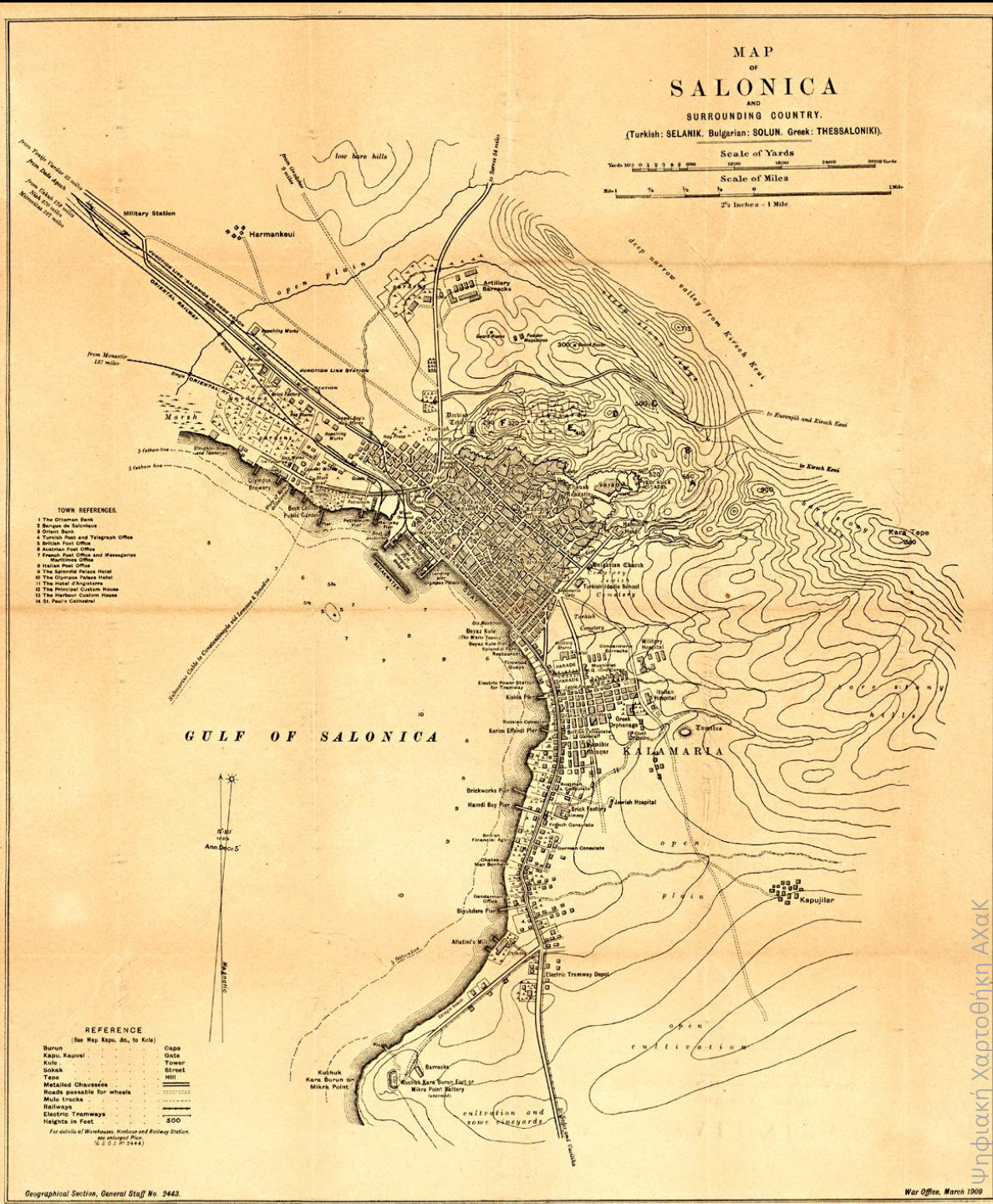
Φωτογραφικό Αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ.



Κ. ΣΑΜΠΛΕ & C<sup>o</sup> S. B. 50, AV. MARSEILLE - MARSEILLE  
 CAMPAGNE D'ORIENT 1914-1917  
 SALONIQUE - Musiciens du P...

ΓΑΚ Αρχαιομνήμων

Μέσα σε αυτό το κλίμα,  
τον Μάρτιο του 1909 το  
βρετανικό War Office  
εκδίδει τον χάρτη της  
Θεσσαλονίκης με τίτλο  
“Map of Salonica and  
surrounding country”



Από τον τίτλο κιόλας, αποκτούμε μια ιδέα για την πολυπολιτισμικότητα των αναγνωστών, καθώς το όνομα της πόλης αναφέρεται στις διαφορετικές εκδοχές του: αγγλικά *Salonica*, τουρκικά *Selanik*, βουλγαρικά *Solun*, ελληνικά *Thessaloniki*

MAP  
OF  
SALONICA  
AND  
SURROUNDING COUNTRY.

(Turkish: SELANIK. Bulgarian: SOLUN. Greek: THESSALONIKI).

Scale of Yards



Scale of Miles



2 1/2 Inches = 1 Mile.

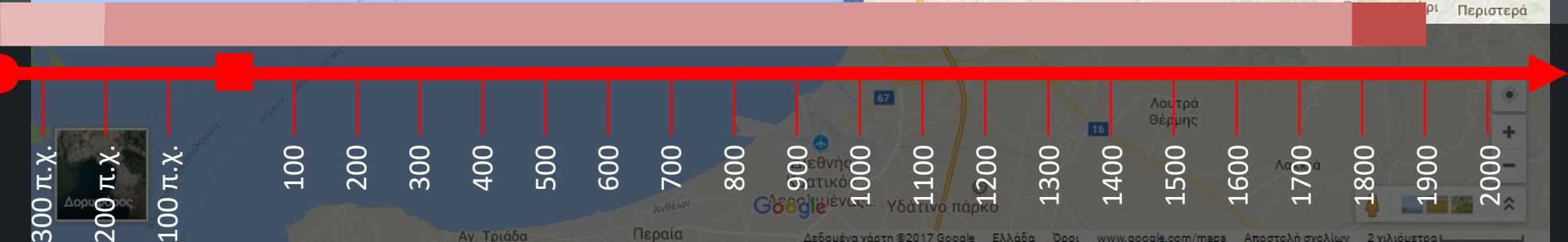
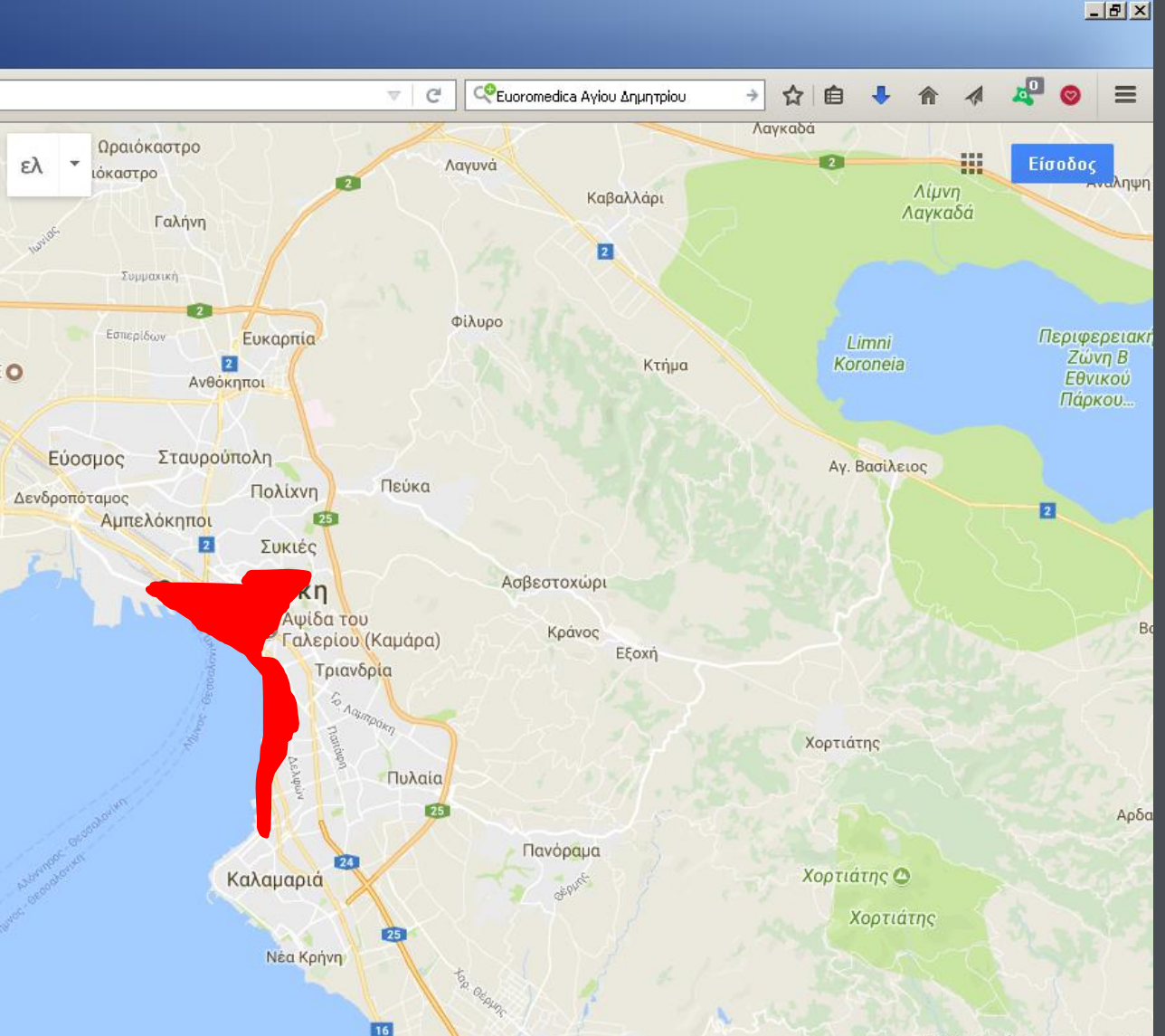
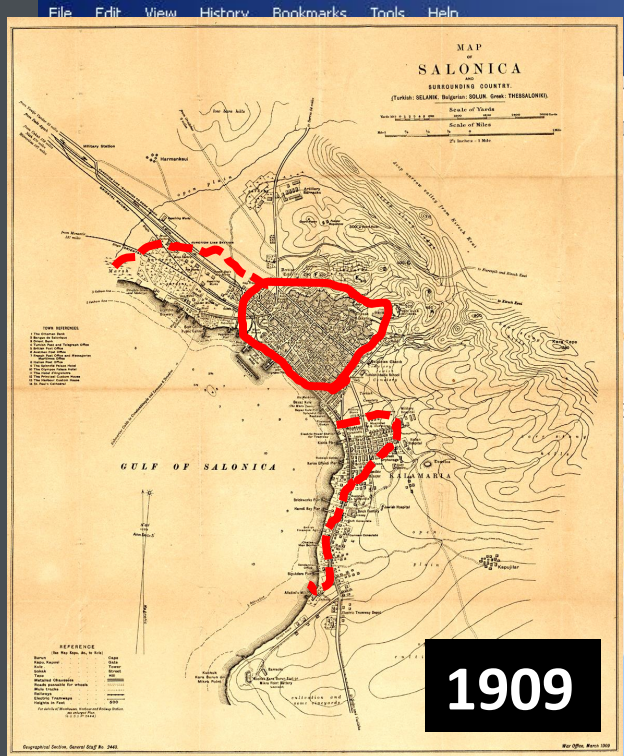




Το πολύ ενδιαφέρον λοιπόν με αυτόν τον χάρτη είναι ότι, αν τον παρατηρήσουμε προσεκτικά, μπορεί να μας δώσει ακριβώς μια εικόνα της ποικιλίας που είχε η καθημερινή ζωή στη Θεσσαλονίκη των αρχών του 20ού αι.

Η πόλη παρουσιάζεται στην έκταση που είχε στις αρχές του 20ού αι., πολύ μικρότερη από τη σημερινή.

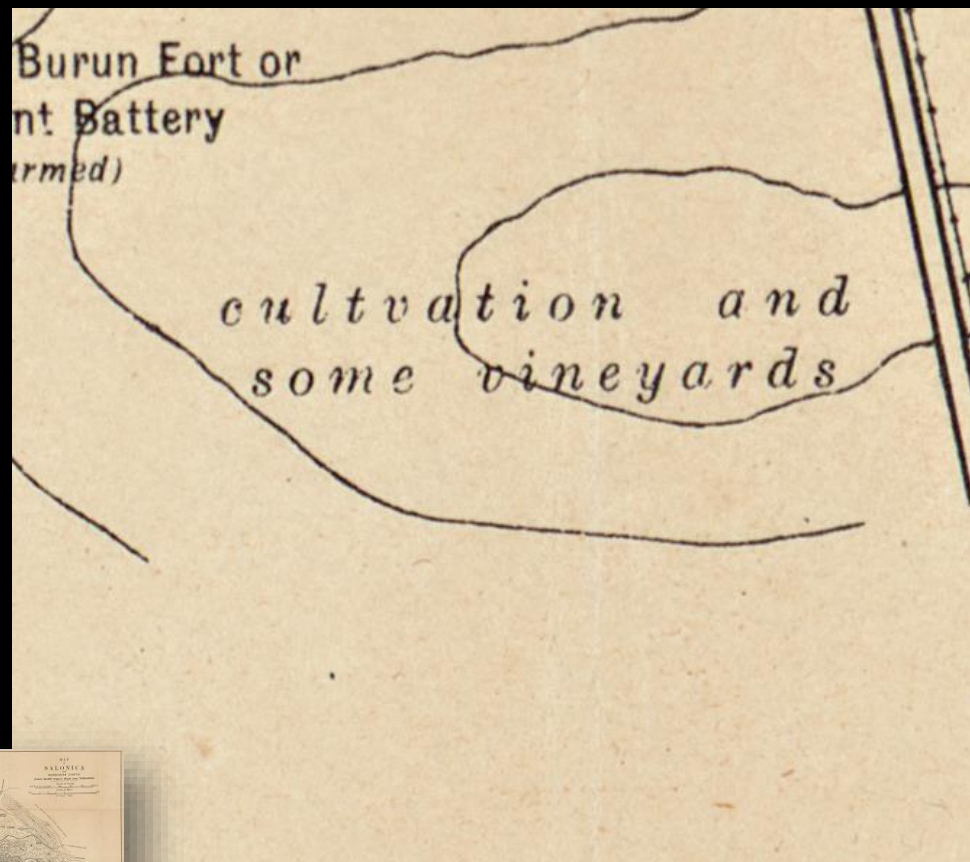
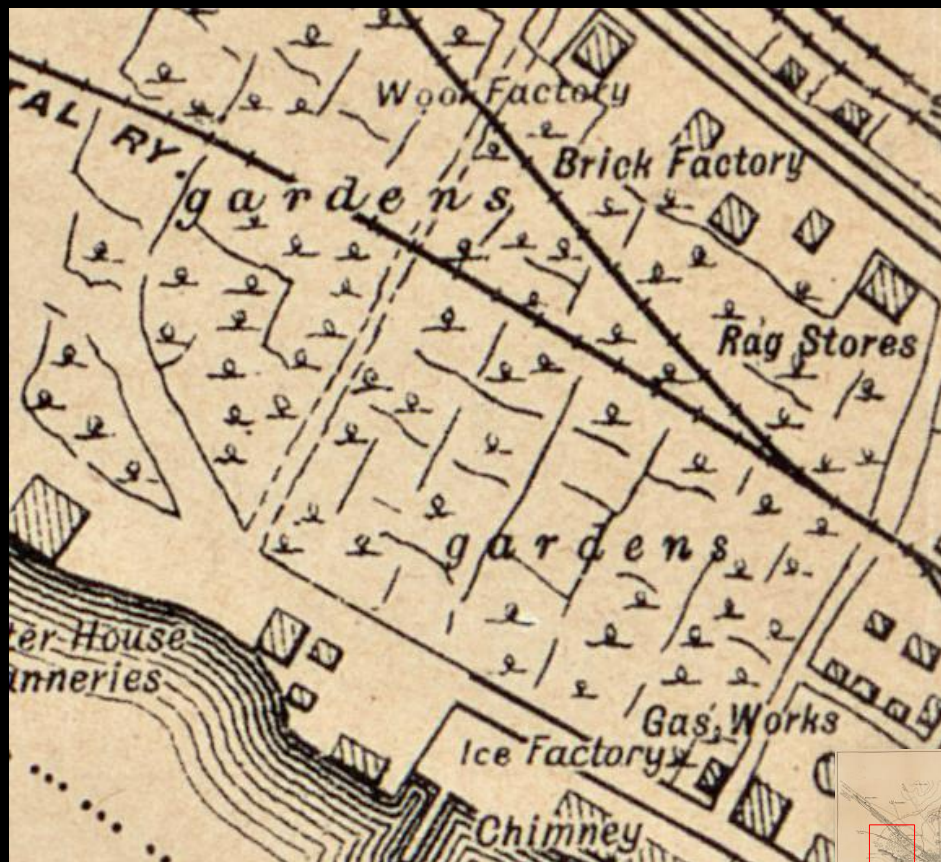
Όπως φάνηκε στις διαδοχικές απογραφές, μεγάλο μέρος του πληθυσμού της πόλης που απογράφηκε το 1913 είχε φτάσει και εγκατασταθεί τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου και στις αρχές του 20ού αι. Μέχρι πρόσφατα, η Θεσσαλονίκη είχε λίγο έως πολύ την έκταση που διατήρησε από την ύστερη αρχαιότητα και σε ολόκληρη την περίοδο της Τουρκοκρατίας, περιορισμένη στην περιοχή «Εντός των Τειχών».



Τώρα αρχίζει να προεκτείνεται νότια, προς την περιοχή των Εξοχών, τη σημερινή λεωφόρο Βασιλίσσης Όλγας, και βορειοδυτικά, γύρω από την περιοχή του Λιμανιού και του Σιδηροδρομικού Σταθμού.



Γύρω διακρίνονται βουνά, καλλιέργειες και πολλά αμπέλια!

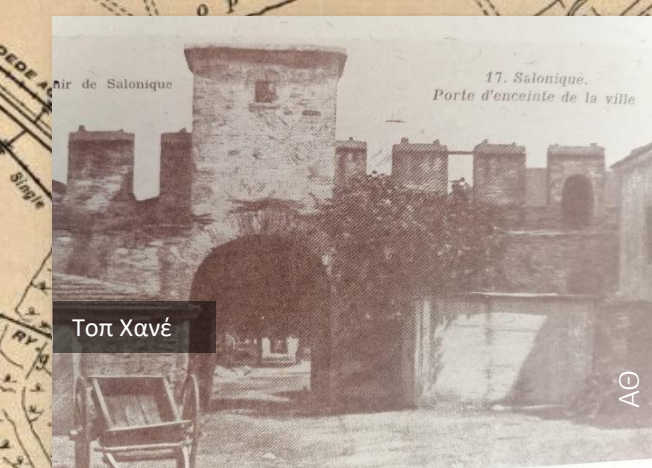


Το ιστορικό της κέντρο είναι λίγο έως πολύ γνωστό.

Νοτιοανατολικά ορίζεται από το θαλάσσιο μέτωπο με την Παλιά Παραλία, χωρίς τείχη, από τον Λευκό Πύργο (Μπεγιάζ κουλέ) μέχρι το καινούριο της λιμάνι.

Βορειοανατολικά το όριο είναι η ακρόπολη και το Επταπύργιο με τη φυλακή.

Η Άνω Πόλη ορίζεται ακόμα από τα τείχη, που καταλήγουν βορειοδυτικά στο Βαρδάρι και το Τοπ Χανέ, στον γνωστό και σήμερα Πύργο του Βαρδαρίου που έχτισε ο σουλτάνος Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής το 1546.



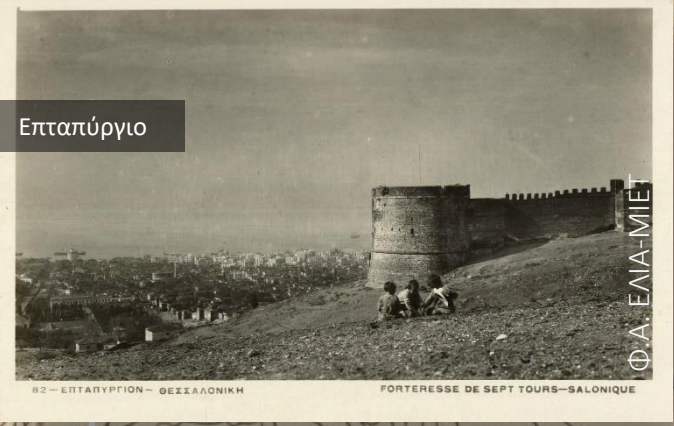
17. Salonique. Porte d'enceinte de la ville

Τοπ Χανέ

AG

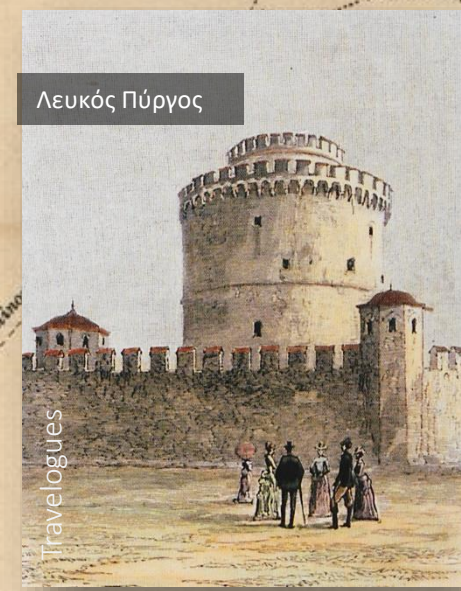


Επταύργιο



02 - ΕΠΤΑΥΡΓΙΟΝ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ FORTERESSE DE SEPT TOURS—SALONIQUE

© Α. ΕΝΙΑ-ΜΙΕΤ



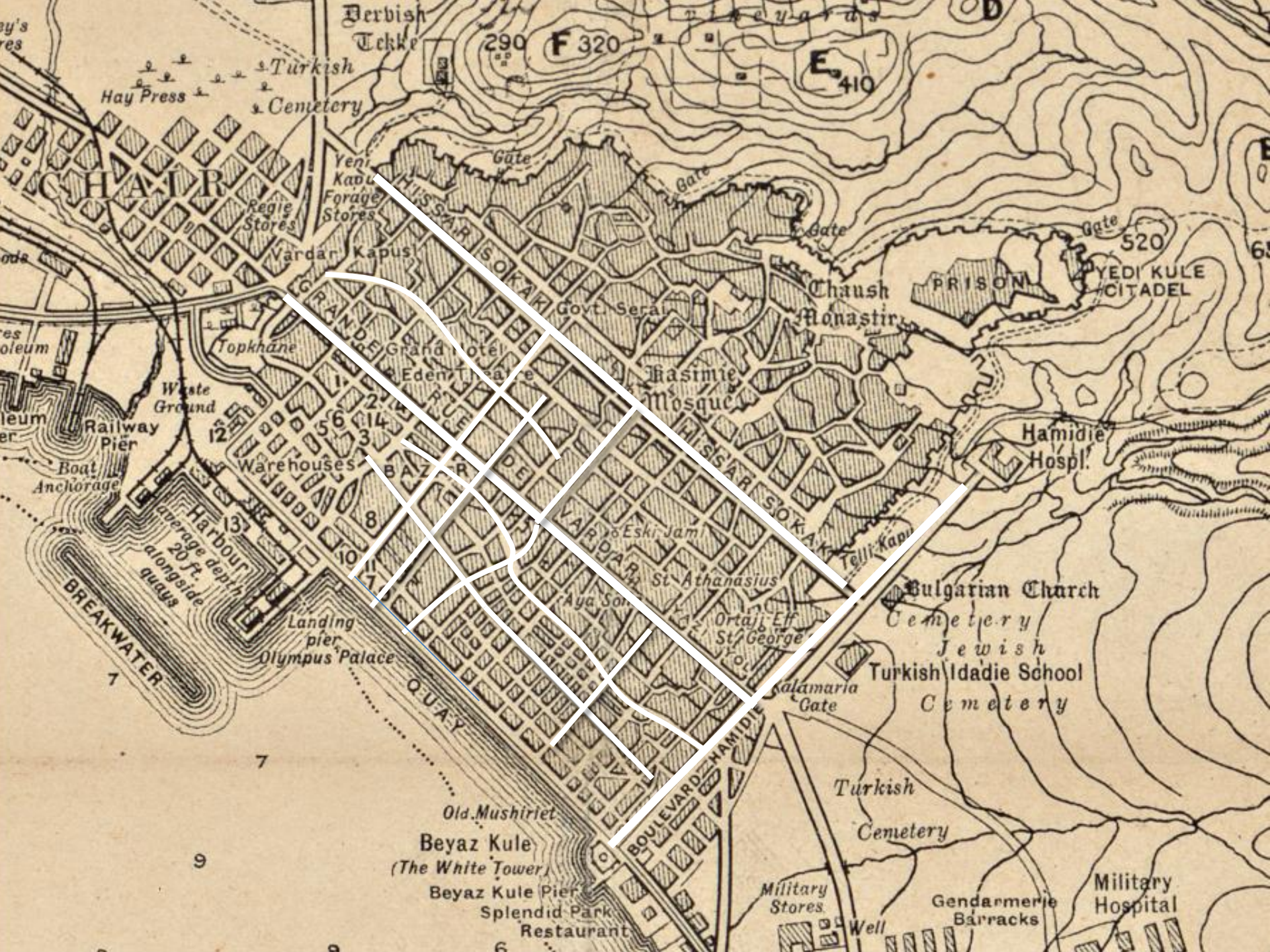
Λευκός Πύργος

Travelogues



Το κέντρο της πόλης δεν διαθέτει ακόμα μεγάλες πλατείες, βουλεβάρτα και εντυπωσιακές λεωφόρους. Διακρίνουμε δύο μεγάλους δρόμους, τις σημερινές οδούς Αγίου Δημητρίου (Hissar Sokak) και Εγνατία (Grand Rue de Vardar), παράλληλα με την παραλιακή, την εμβληματική Λεωφόρο Χαμιδιέ (Boulevard Hamidié, σημ. Εθνικής Αμύνης) και κατά τ' άλλα μικρότερους δρόμους που ορίζουν ακατάστατα τα οικοδομικά τετράγωνα.





Διακρίνουμε γνωστά σημεία που μας βοηθούν να προσανατολιστούμε: την Αγία Σοφία, τον Άγιο Αθανάσιο, το Κονάκι (σημ. Διοικητήριο), έδρα της οθωμανικής διοίκησης, και φυσικά τα ονόματα των πυλών – τα τείχη γκρεμίστηκαν, αλλά τα ονόματα που είχαν οι πύλες παραμένουν σημεία αναφοράς!



Χρυσή Πύλη



Travelogues



Πρόκειται για μια πόλη με εμφανή εμπορική δραστηριότητα.

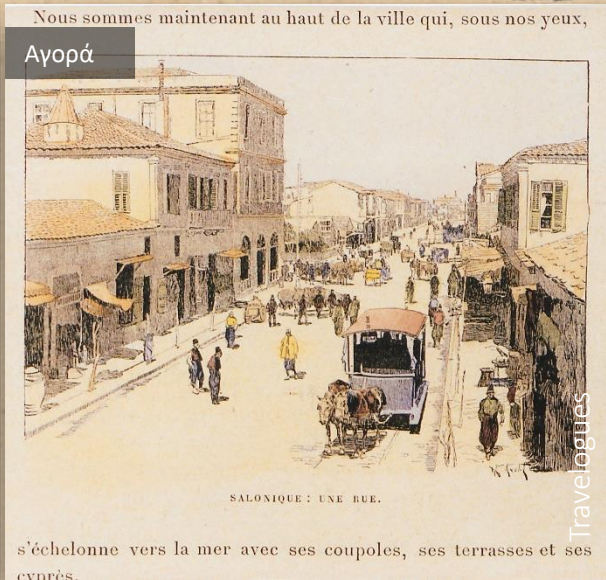
Σημειώνονται οι θέσεις των Μπαζάρ (οι κλειστές αγορές), τραπεζών όπως η Οθωμανική Τράπεζα, η Τράπεζα Ανατολής και η Banque de Salonique, των ταχυδρομείων (τουρκικό, βρετανικό, αυστριακό, γαλλικό, ιταλικό) και των τελωνείων.



Salonique  
Ταχυδρομείο

Hôtel des Postes  
et Telegraphes  
General Post-Office

O.A. ENA-MIET



Nous sommes maintenant au haut de la ville qui, sous nos yeux,

Αγορά

SALONIQUE: UNE RUE.

s'échelonne vers la mer avec ses coupôles, ses terrasses et ses cyprès.

Travelogues



Banque ottoman

Rue des Franks  
'Οδὸς Φράγγων  
'Οδ. Τράπεζα  
Banque Ottomane

Ἑλλάς Θεσσαλονίκη

Grèce Salonique

O.A. ENA-MIET

## TOWN REFERENCES.

- 1 The Ottoman Bank
- 2 Banque de Salonique
- 3 Orient Bank
- 4 Turkish Post and Telegraph Office
- 5 British Post Office
- 6 Austrian Post Office
- 7 French Post Office and Messageries  
Maritimes Office
- 8 Italian Post Office
- 9 The Splendid Palace Hotel
- 10 The Olympos Palace Hotel
- 11 The Hotel d'Angleterre
- 12 The Principal Custom House
- 13 The Harbour Custom House
- 14 St. Paul's Cathedral

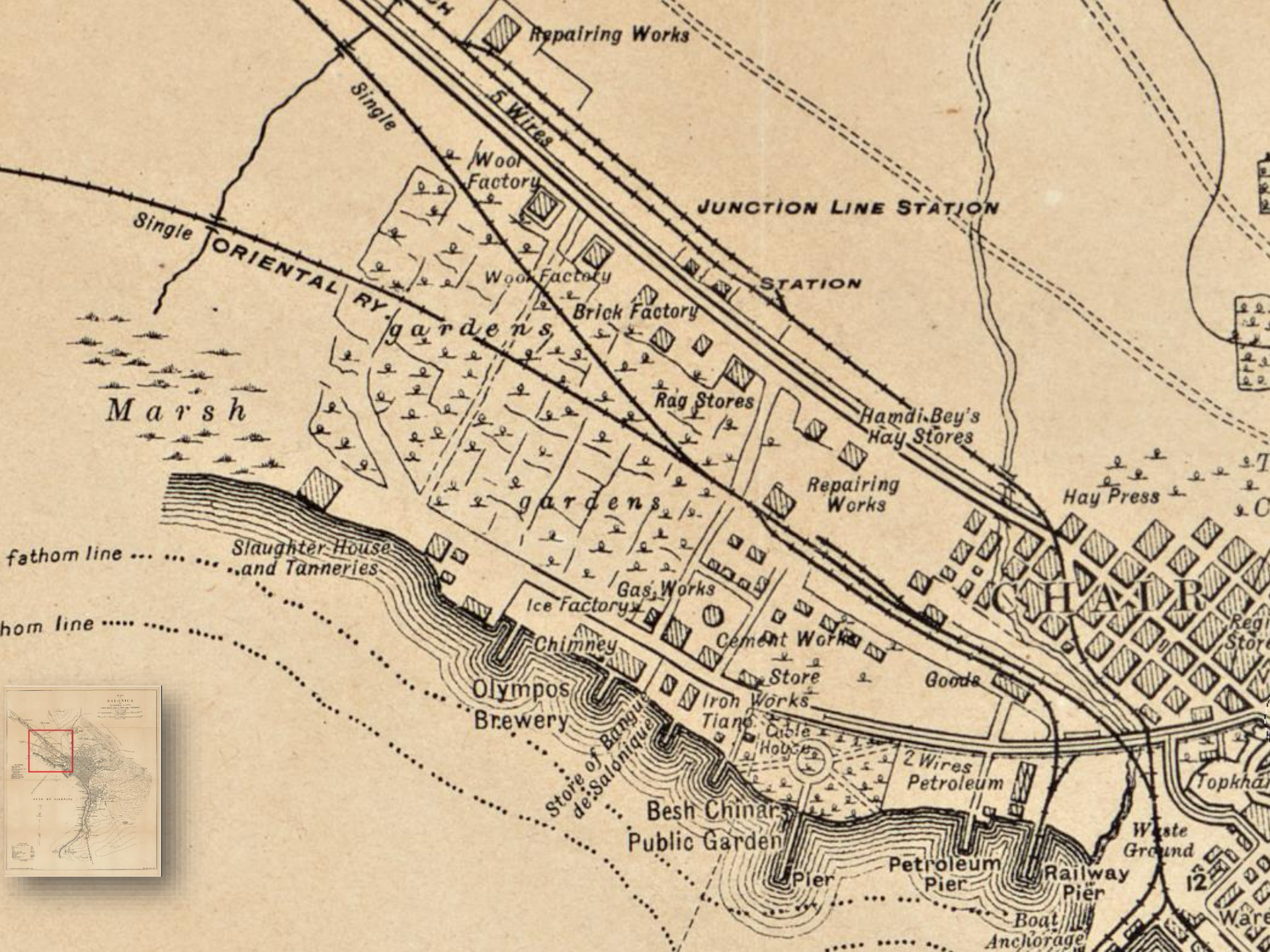


Τελωνείο

SOUVENIR DE SALONIQUE — La Douane

O.A. ENA-MIET

Στα βορειοδυτικά, γύρω από το καινούριο λιμάνι και τον Σιδηροδρομικό Σταθμό υπάρχουν αποθήκες, ζυθοποιεία, εργοστάσια τσιμέντου και πάγου, πλινθοκεραμοποιεία.



Κάθε κοινότητα έχει τα δικά της κτίρια λατρείας, αναπόσπαστο στοιχείο της καθημερινής ζωής:

οθωμανικά τζαμιά και μοναστήρια (Kasimie mosque ο Άγιος Δημήτριος, Eski jami η Αχειροποίητος, Derbish Tekke το μοναστήρι των Δερβίσηδων...)

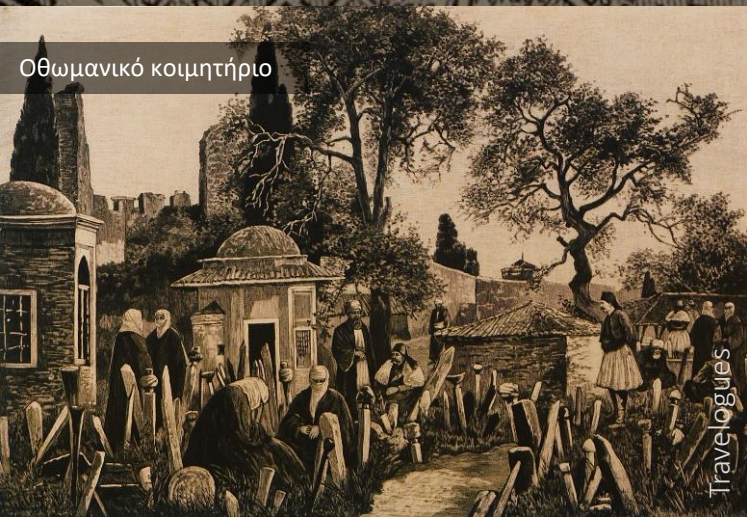
χριστιανικοί ναοί και μοναστήρια (Άγιος Αθανάσιος, Chaush Monastir...)

συναγωγές

ναοί διαφόρων κοινοτήτων (Bulgarian Church)

Έχει επίσης –πώς αλλιώς;– και τα κοιμητήριά της (Turkish / Jewish cemetery).



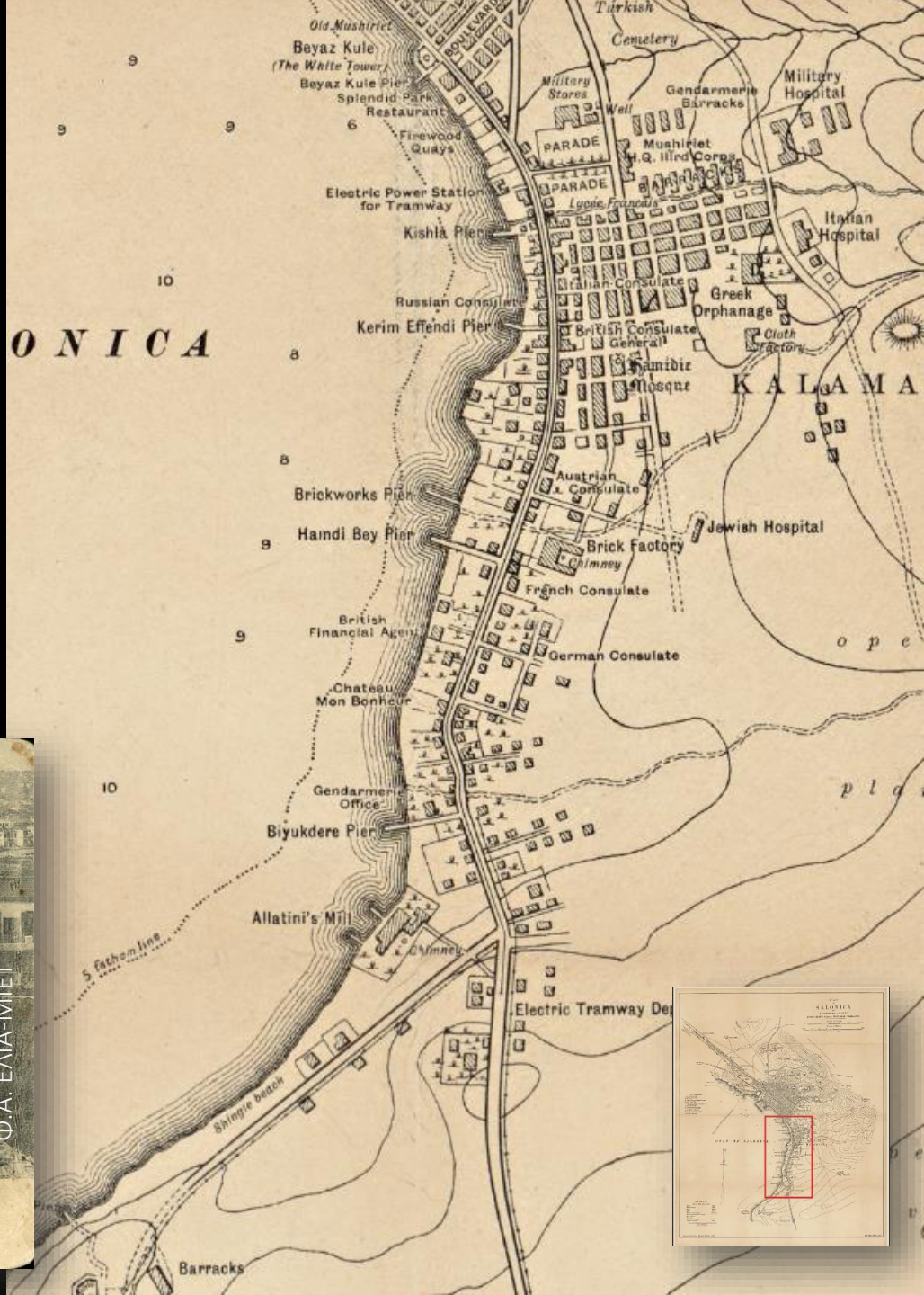



Οθωμανικό κοιμητήριο

Travelogues

Εκτός του ιστορικού κέντρου, προς τα νότια, κατά μήκος του παραλιακού μετώπου που σήμερα έχει διαμορφωθεί στη Νέα Παραλία, αναπτύσσεται η Λεωφόρος των Εξοχών.

Είναι η ίδια η σημερινή Λεωφόρος Βασιλίσσης Όλγας, που την ξέρουμε γεμάτη ψηλές πολυκατοικίες και κίνηση!





Τότε, στη Θεσσαλονίκη του 1909 μετά τον Λευκό Πύργο βγαίναμε εις τας Εξοχάς....

es campagnes à Salonique

Salut de Salonique

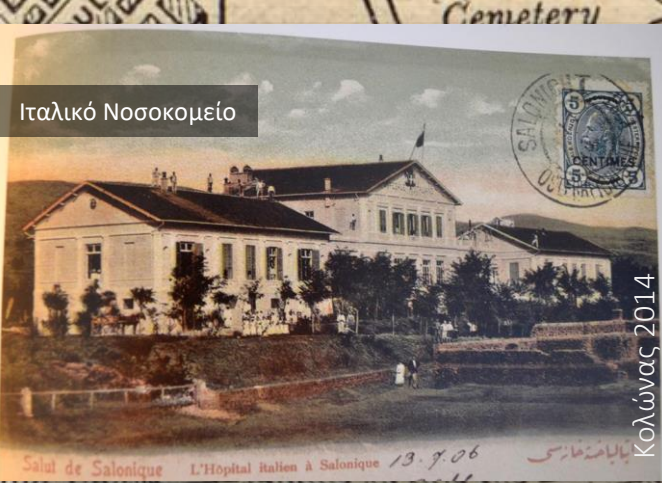
Διασχίζουμε τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις, προσπερνάμε το Γαλλικό Ινστιτούτο και κάνουμε τη βόλτα μας στη μεγάλη λεωφόρο, χαζεύοντας στη διαδρομή μας τα διάφορα προξενεία: το ιταλικό, το βρετανικό, το γερμανικό, το αυστριακό, το γαλλικό, αλλά και τις ιδιωτικές κατοικίες, τις βίλες με τους κήπους που βγάζουν κατευθείαν στη θάλασσα.



Στο βάθος, διακρίνεται το μεγάλο ελληνικό ορφανοτροφείο, το Παπάφειο δηλαδή, περικυκλωμένο από δέντρα, με τον περίεργο λόφο της Τούμπας πίσω του.

Πάντα προς τη μεριά της εξοχής, στον εντελώς ανοιχτό χώρο, σημειώνονται στον χάρτη μας το ιταλικό νοσοκομείο «Βασίλισσα Μαργαρίτα» (Italian Hospital, σημ. Λοιμωδών), καθώς και το εβραϊκό Χιρς (Jewish Hospital, σημ. Ιπποκράτειο).

Την εποχή αυτή σημειωτέον, λειτουργεί επίσης εδώ σε αυτή την περιοχή το ελληνικό νοσοκομείο, το Θεαγένειο, θεμελιώνεται το Ρώσικο (σημ. ΓΑΚ-Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας), ενώ το οθωμανικό Δημοτικό νοσοκομείο, ο σημερινός Άγιος Δημήτριος, νοσοκομείο Hamidié τότε (1904), βρίσκεται πιο κοντά στην πόλη, σε μικρή απόσταση από την Ανώτατη Σχολή Idadié (σημ. Παλιά Φιλοσοφική).



Ιταλικό Νοσοκομείο

Κολώννας 2014

Salut de Salonique L'Hôpital italien à Salonique 13.7.06



Τούμπα

ΠΦΦ



Πατάφειο



ΑΘ



Façade de l'Hôpital de Hirsch à Salonique

Νοσοκομείο Χιρς

ΠΦΦ



Συνεχίζοντας την περιήγησή μας στη λεωφόρο των Εξοχών, συναντούμε το Τζαμί Χαμιδιέ, το πανέμορφο κτίριο του Ιταλού αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι, που αργότερα θα γίνει το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης.



Στα δεξιά μας, όλη η ακροθαλασσιά, η σημερινή Νέα Παραλία, είναι γεμάτη कारαβάκια και βάρκες, δεμένα στις αποβάθρες (piers), έτοιμα να μας πάνε μια βόλτα.



Κολώνας 2014





Κάθε σπίτι, κάθε βίλα που συναντάμε, έχει ευρωπαϊκό χαρακτήρα, μοιάζει με αυστροϊταλική έπαυλη, ελβετικό σαλέ ή εγγλέζικη αγροικία. Συνυπάρχουν εδώ εβραίοι τραπεζίτες, έλληνες έμποροι και τούρκοι αξιωματικοί -η απόκτηση κατοικίας στη Λεωφόρο των Εξοχών, ήταν τεκμήριο οικονομικής και κοινωνικής καταξίωσης.

Κάθε κατοικία έχει τη δική της ιστορία.

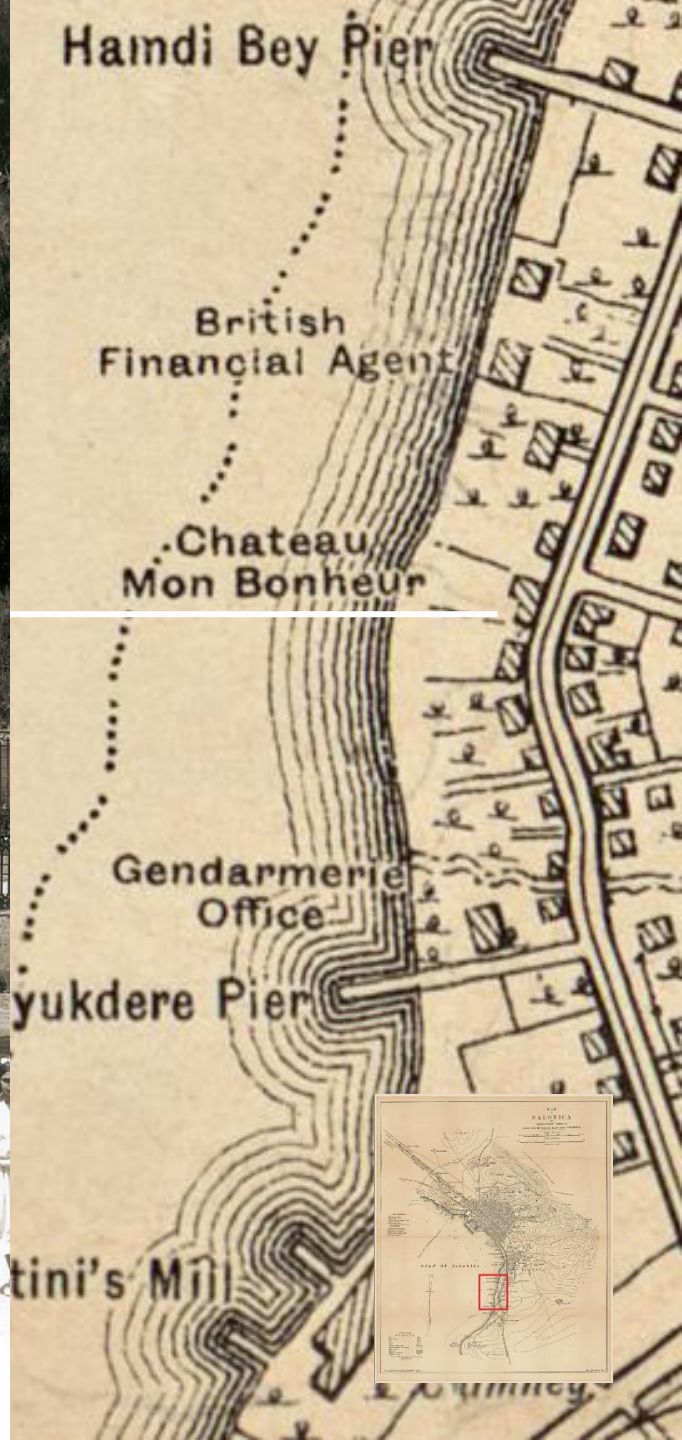
Μπορεί μια ιστορία μεγάλης αγάπης και έρωτα, όπως η βίβλα “Ευτυχία μου”

το γνωστό Chateau Mon Bonheur,

το καστρόσπιτο που αφιέρωσε ο Δημήτριος Τσακιρντέκης στην όμορφη σύζυγό του Ευτυχία.



Κολώνας 2014



Άλλα κτίρια λένε ότι στοίχειωσαν,  
κουβαλώντας τις πονεμένες ιστορίες  
και τα πνεύματα  
των βασανισμένων κατοίκων τους.

(Δεν είναι λίγες οι ιστορίες για τα στοιχειωμένα σπίτια της Θεσσαλονίκης!)

Κάπου εδώ, στο τέρμα της λεωφόρου των Εξοχών, ανάμεσα στα σκόρπια σπίτια, στην περίφημη Βίλα Αλλατίνι (σημ. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας), δίπλα στους Μύλους Αλλατίνι, και τα δύο ιδιοκτησίες της ομώνυμης εύπορης εβραϊκής οικογένειας, μόλις έχει εγκατασταθεί και ζει εξόριστος και φρουρούμενος ο διαβόητος σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ!

Ο τελευταίος σουλτάνος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έζησε εξόριστος στη Θεσσαλονίκη από το 1908 μέχρι το 1912 και έδωσε το όνομά του (Hamid>Χαμιδιέ) σε όλη την περιοχή, στο Γενί Τζαμί, αλλά και στην οδό Χαμιδιέ, τη σημ. Εθνικής Αμύνης.

Οι Μύλοι Αλλατίνι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με την αρχή της βιομηχανίας στη Θεσσαλονίκη. Ανήκαν στην ιταλο-εβραϊκή οικογένεια Αλλατίνι, σχεδιάστηκαν από τον ιταλό αρχιτέκτονα Βιταλιάνο Ποζέλι το 1898 και παρέμειναν σε λειτουργία μέχρι τη δεκαετία του '80.



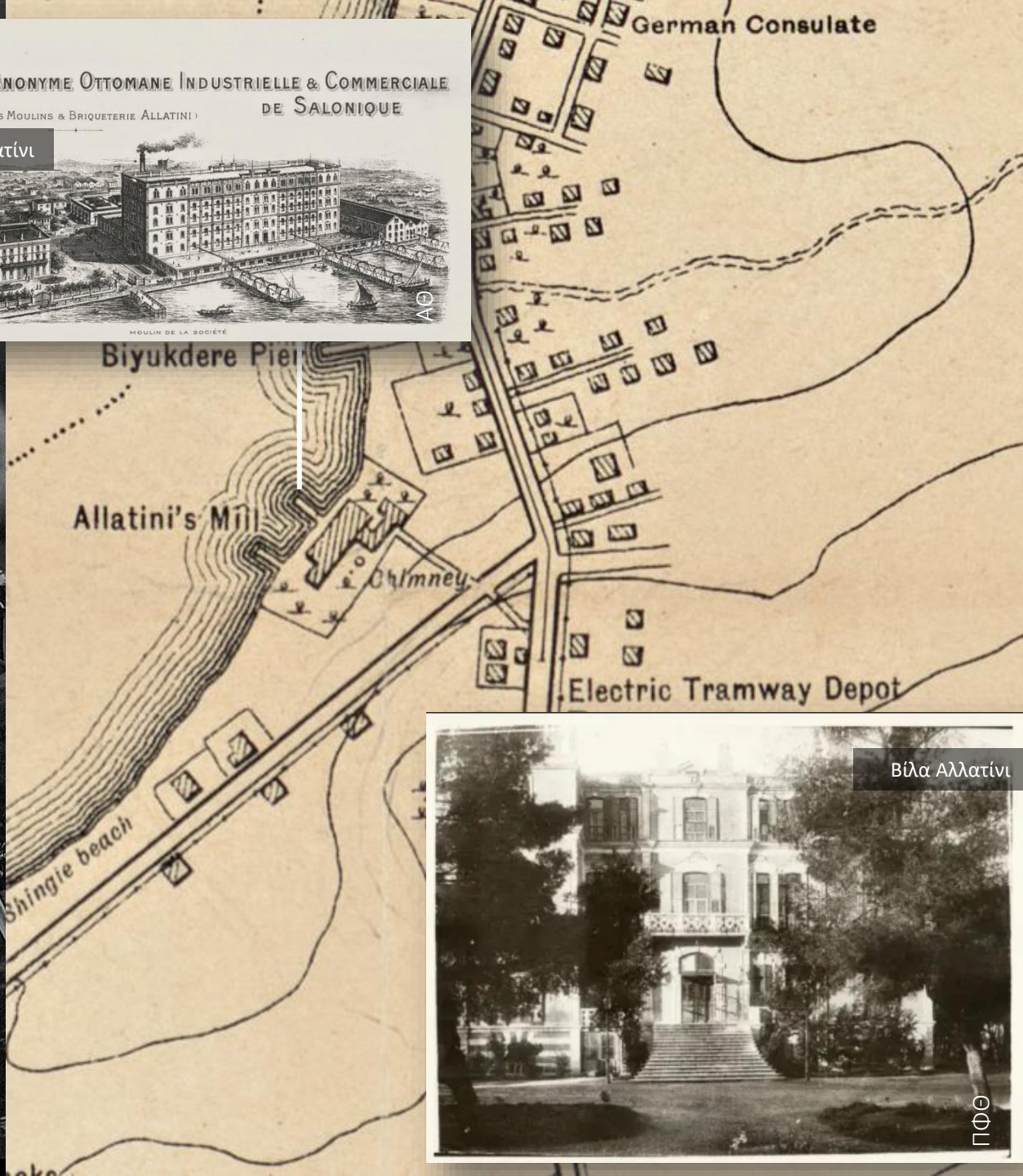
SOCIÉTÉ ANONYME OTTOMANE INDUSTRIELLE & COMMERCIALE  
DE SALONIQUE

( ANCIENS MOULINS & BRIQUETERIE ALLATINI )

Μύλοι Αλλατίνι



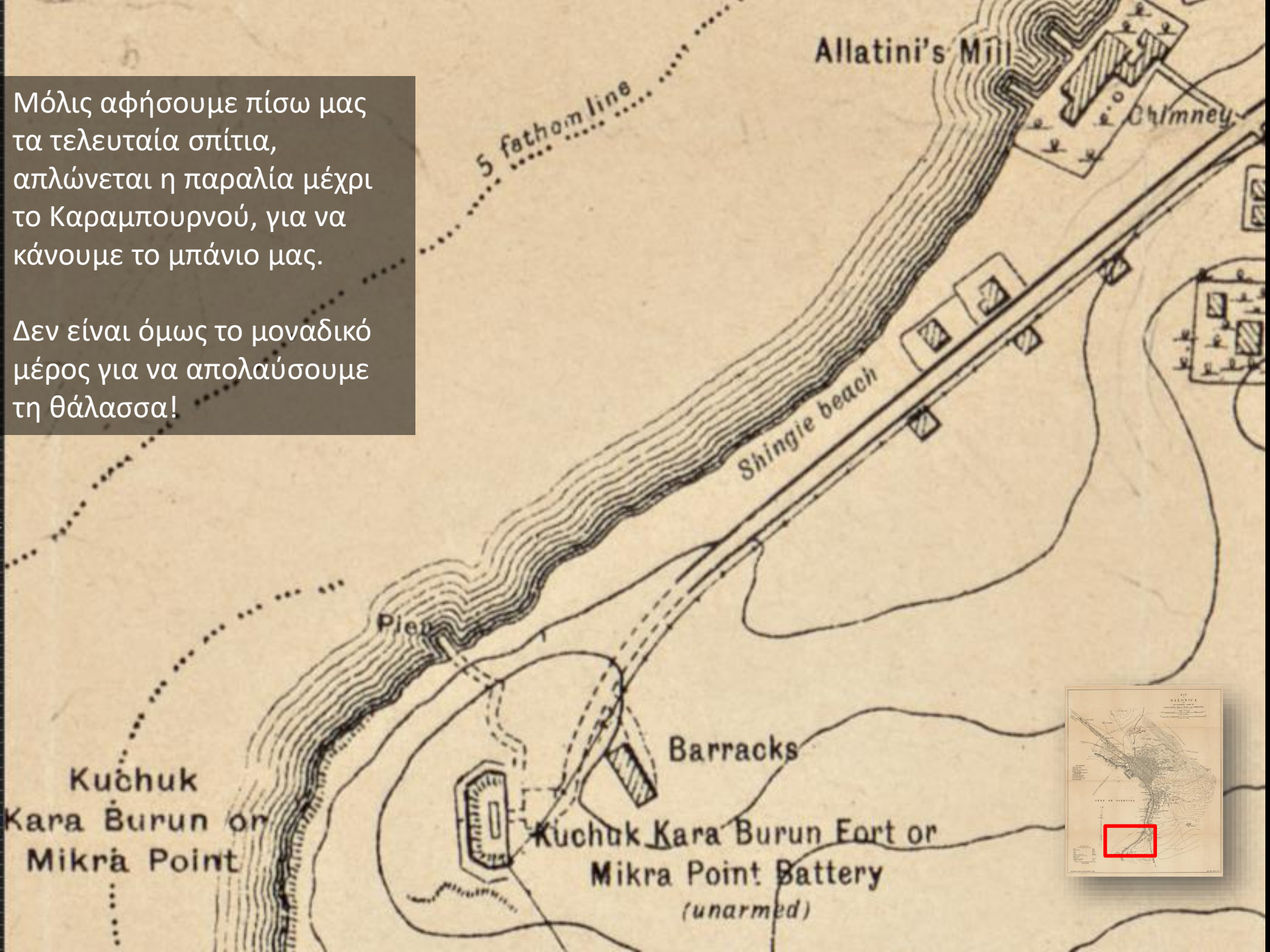
MOULIN DE LA SOCIÉTÉ

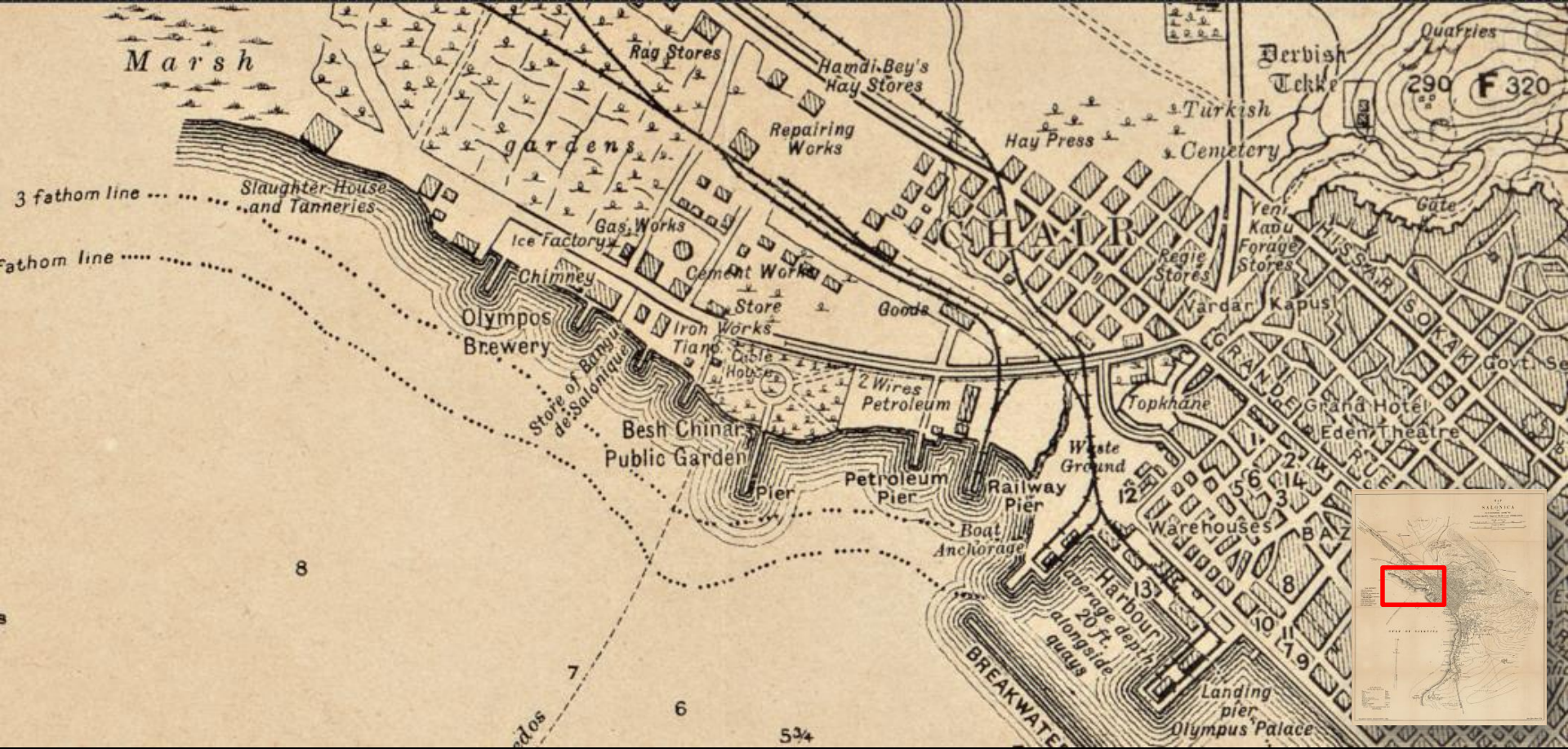


Βίλα Αλλατίνι

Μόλις αφήσουμε πίσω μας  
τα τελευταία σπίτια,  
απλώνεται η παραλία μέχρι  
το Καραμπουρνού, για να  
κάνουμε το μπάνιο μας.

Δεν είναι όμως το μοναδικό  
μέρος για να απολαύσουμε  
τη θάλασσα!





Στην άλλη πλευρά της πόλης, δίπλα στο λιμάνι, υπάρχει ο Κήπος των Πριγκήπων, το γνωστό από τα τραγούδια Μπεχτσινάρι ή Besh Chinar! Εκεί πηγαίναν οι Θεσσαλονικείς για να διασκεδάσουν ακούγοντας υπαίθριες ορχήστρες, να κάνουν πικ νικ ή να κάνουν τη βόλτα τους μέσα στα δροσερά πλατάνια του πάρκου.

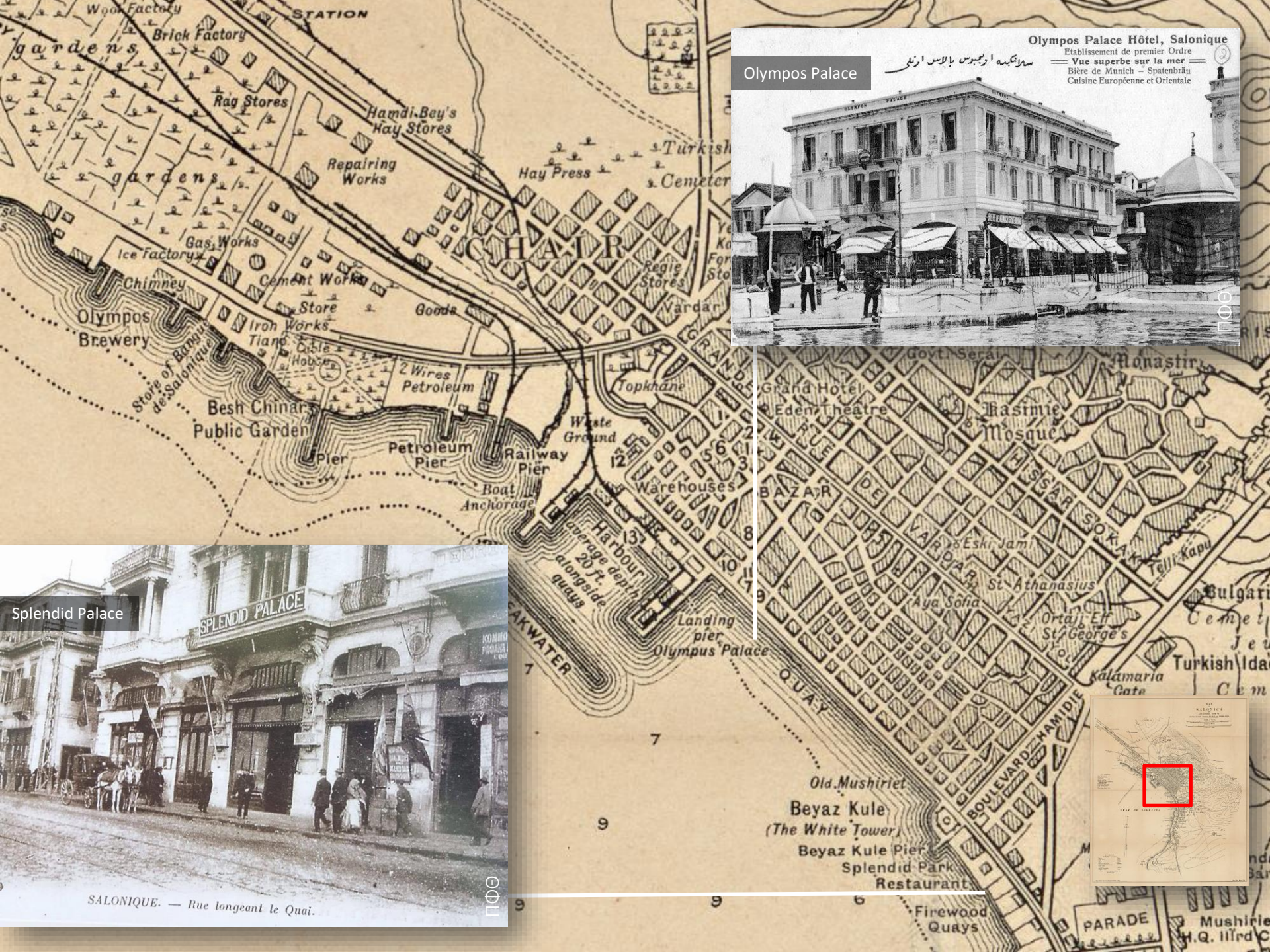


... κλ από κεί στο Μπεχτιονάρη,  
σε φίνο ακρογιάλι...





Η «καλή Θεσσαλονίκη» βέβαια σύχναζε επίσης στα μεγάλα ξενοδοχεία και στα κοσμικά εστιατόρια του Κέντρου: στα ξενοδοχεία Splendid Palace, Olympos Palace και Hotel Angleterre, το Splendid Park Restaurant, το Eden Theatre.



Olympos Palace

Olympos Palace Hôtel, Salonique  
Etablissement de premier Ordre  
= Vue superbe sur la mer =  
Bière de Munich - Spatenbräu  
Cuisine Européenne et Orientale



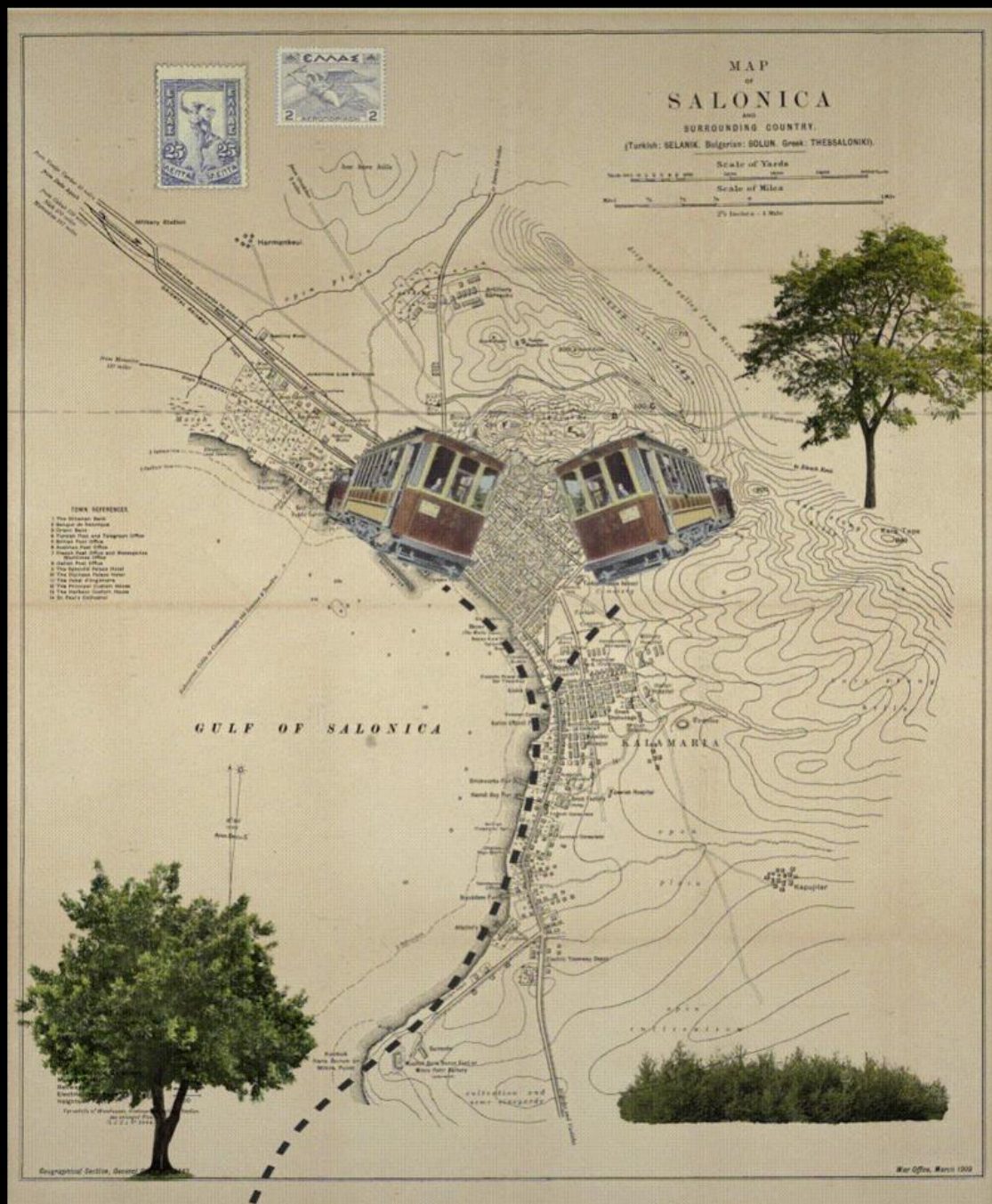
Splendid Palace

SALONIQUE. — Rue longeant le Quai.



Πώς θα πηγαίναμε όμως από τη μια άκρη της πόλης στην άλλη; Με τα πόδια, με ένα κάρο, με αυτοκίνητο ή, το καλύτερο, μπορούμε να πάρουμε το τραμ!

Δύο ολόκληρες διαδρομές έκανε το τραμ τότε, κατά μήκος του άξονα της πόλης: από τις αποθήκες του στο Ντεπώ παραλιακά μέχρι την Πλατεία Ελευθερίας ή στρίβοντας από τον Λευκό Πύργο στη σημερινή Εγνατία και το Βαρδάρι, μέχρι τον Σιδηροδρομικό Σταθμό! Κι από εκεί, σε όλες τις πόλεις της Ευρώπης και του κόσμου.



Τα χρόνια που ακολούθησαν την έκδοση του χάρτη μας δεν ήταν εύκολα για όσους τα έζησαν.

Οι Βαλκανικοί πόλεμοι

η απελευθέρωση της πόλης το 1912

η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού της

ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος

η έλευση της Γαλλικής Στρατιάς

το κίνημα της Εθνικής Άμυνας

η Μικρασιατική Εκστρατεία και Καταστροφή

η έλευση των ελλήνων προσφύγων και η αποχώρηση της μουσουλμανικής κοινότητας με την ανταλλαγή των πληθυσμών

αργότερα η έξοδος της ισραηλιτικής κοινότητας,

επηρέασαν δραματικά τη μορφή της πόλης και τους ανθρώπους της....

Μέσα σε όλα τα άλλα, μια μεγάλη πυρκαγιά το 1917 θα παίξει κι αυτή τον ρόλο της στην αλλαγή της μορφής της πόλης.

Αυτή όμως είναι μια άλλη ιστορία που θα μας πει ένας χάρτης!

## Συλλογές | Διαδικτυακές πηγές

Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (Φ.Α. ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ)

Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης Θεσσαλονίκης, Συλλογή Α. Παπαϊωάννου (Φ.Α. ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ Θ.)

Αρχειομνήμων - Γενικά Αρχεία του Κράτους

ΓΑΚ-ΙΑΜ-Αρχείο Χαρτογραφικής Κληρονομιάς – Ψηφιακή Χαρτοθήκη, Συλλογές Α. Παπαϊωάννου, Σ. Δεμερτζή, Π. Σαββαΐδη (Ψηφιακή Χαρτοθήκη ΑΧαΚ)

Travelogues, Με το βλέμμα των περιηγητών, Τόποι - Μνημεία – Άνθρωποι 15<sup>ος</sup>-20<sup>ός</sup> αι. (Travelogues)

Euratlas | Bibliothèque National de France – Gallica (BNF) | National Library of Scotland | Library of Congress

Wikimedia Commons

FB pages: Άγνωστη Θεσσαλονίκη (ΑΘ) | Παλίες Φωτογραφίες Θεσσ/νίκης (ΠΦΘ) | Ottoman Era Monuments of Greece (OEMG)

## Βιβλιογραφία

Barber P., Το Βιβλίο των Χαρτών, Αλεξάνδρεια, 2006

Harley J.B., D. Woodward, History of Cartography, The University of Chicago Press, 1987-1998

Mazower M., Θεσσαλονίκη πόλη των Φαντασμάτων, Αλεξάνδρεια, 2004

Ασδραχάς Σπ., Η Θεσσαλονίκη του 18<sup>ου</sup> αι. Τα Πριν και τα Μετά: Η φωνή των Εικόνων, Θεμέλιο 1996

Δημητριάδης, Β. (2008). Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας 1430-1912. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.Χ. Ζαφείρης, Θεσσαλονίκης Εγκόλπιον, Εξάντας 1997

Η Θεσσαλονίκη στα χαρακτηριστικά από τον 15 έως τα τέλη του 19<sup>ου</sup> αι., Δήμος Θεσσαλονίκης-Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, 1998

Θεσσαλονίκη, Χάρτης Μνημείων, Δήμος Θεσσαλονίκης, 2013

Καραδήμου Γερόλυμπου Α., Η ανάδυση της σύγχρονης Θεσσαλονίκης. Ιστορίες | Πρόσωπα | Τοπία, University Studio Press, 2013

Κολώνας Β., Η Θεσσαλονίκη Εκτός των Τειχών, Εικονογραφία της Συνοικίας των Εξοχών (1885-1912), University Studio Press, 2014

Λιβιεράτος Ε., Χαρτογραφίας και Χαρτών περιήγησις, Εθνική Χαρτοθήκη, 2002

Λιβιεράτος Ε., Χάρτες πολύφυλλοι της Θεσσαλονίκης, Εθνική Χαρτοθήκη, 2005

Ράπτη Μ., Το Μυστικό της Νύμφης. Ιστορίες και Θρύλοι της Θεσσαλονίκης, Αρχέτυπο, 2018

Σαββαΐδης Δ., Urban Mysteries 1-2, AddArt 2016

Σαββαΐδης Π. (επιμ.), Θεσσαλονίκης Ανάδειξις-Χαρτων Αναμνήσεις, ΕΚΕΠΠ-ΕΚΕΧΑΚ-Εθνική Χαρτοθήκη, 2008

Σφυρόερας Β., Α. Αβραμέα, Σπ. Ασδραχάς, Χάρτες και Χαρτογράφοι του Αιγαίου Πελάγους, Ολκός, 1985

Τόλιας Γ. Ελληνικοί Ναυτικοί Χάρτες Πορτολάνοι, Ολκός, 1999

Τόλιας Γ., Ιστορία της Χαρτογραφίας του Ελληνικού Χώρου, 1420-1800, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, ΕΙΕ 2008

Οι κινούμενες εικόνες δημιουργήθηκαν από τη Χριστίνα Δημητρά